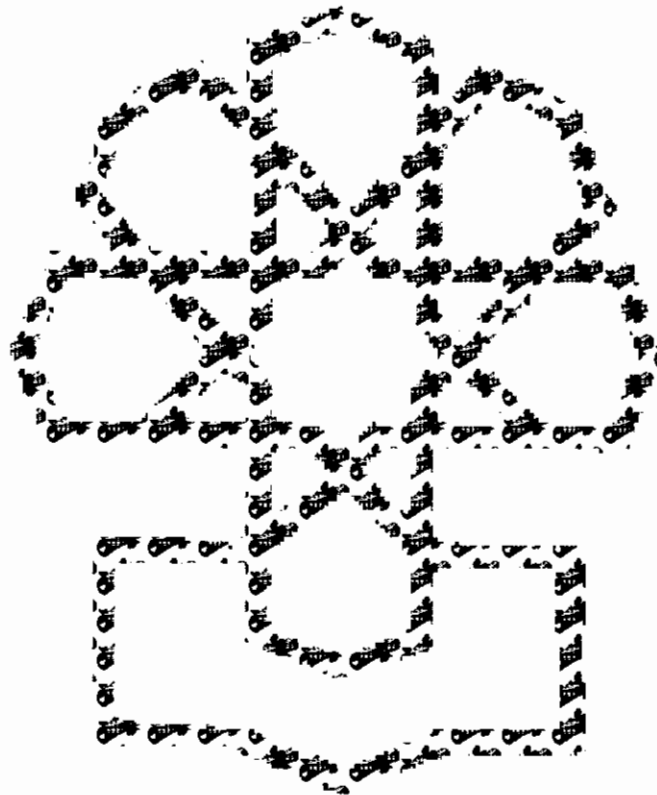

تئوری‌های تبلیغات انتخاباتی (۳۹)

تأثیر مناظرات تلویزیونی در انتخابات ۱۹۸۸ کانادا

معاونت پژوهشی
اسفند ۱۳۷۸

کار: دفتر مطالعات سیاسی و اجتماعی

کد گزارش: ۵۵۰۵۴۰۵

بسمه تعالی

تئوری‌های تبلیغات انتخاباتی (۳۹)
تأثیر مناظرات تلویزیونی در انتخابات ۱۹۸۸ کانادا

کد گزارش: ۵۵۰۵۴۰۵

فهرست مطالب

۲	مقدمه.....
۲	فصل اول ارزیابی مناظرات و پیامدها.....
۳	فصل دوم- انتخابات ۱۹۸۸ کانادا.....
۴	فصل سوم- موضوع‌ها و مسائل روش شناختی.....
۴	رهیافت اول: گروه نمونه جامع.....
۴	رهیافت دوم: تحلیل گروهی.....
۵	رهیافت سوم: تحلیل واکنش‌های گروهی.....
۵	رهیافت چهارم: تحلیل رشته‌های زمانی.....
۵	آزمایش تأثیر مناظرات در انتخابات ۱۹۸۸ کانادا.....
۶	فصل چهارم- تحول در نیت و مقاصد رأی دهی.....
۶	فصل پنجم- جمع بندی نتیجه‌گیری.....

برای ارزیابی تأثیر مناظرات بر پیامدهای انتخاباتی، متدولوژی (روش‌شناسی) خاصی پیشنهاد شده که در این مقاله از این منظر به بررسی انتخابات ۱۹۸۸ در کانادا می‌پردازیم. براین اساس، ۴ نوع آزمایش (تست) از تأثیر مناظرات ارائه می‌دهیم:

- ۱- مقایسه گروه نمونه جامع که به تطبیق رفتار رأی دهندگانی می‌پردازد که به دو گروه بینندگان و غیربینندگان مناظرات تقسیم شده‌اند؛
- ۲- تحلیل گروهی (میزگرد) از تغییر جهت حمایت حزبی، پیش و پس از مناظرات، میان کسانی که به تماشای مناظرات نشستند و آنهایی که مناظرات را دنبال نکردند؛
- ۳- بررسی گروهی (میزگرد) از تأثیر واکنش‌های مربوط به مناظرات بر رفتار رأی‌دهی؛
- ۴- یک تحلیل زمانی که به بررسی تکامل آهنگ (مقاصد) رأی‌برگشتان مبارزاتی در قبل و بعد از مناظرات می‌پردازد. این گونه استدلال می‌شود که چون غیربینندگان در خصوص مناظرات تحت تأثیر تحلیل رسانه‌ها یا دوستانشان قرار می‌گیرند، لذا دو طرح اول که براساس مقایسه میان دو گروه ناظران و غیرناظران مناظراتی قرار گرفته، به جا و مناسب نیستند و تحلیل تجربی انتخابات ۱۹۹۸ کانادا نیز دلیلی بر این مدعاست. به نظر می‌آید دو طرح اولیه به هیچ وجه تأثیری بر مناظرات ندارند، اما ۲ مورد بعدی حاکی از این است که مناظرات تأثیری پایدار و ماندنی و مستدل بر رأی‌داشتند.

فصل اول: ارزیابی مناظرات و پیامدها

سیاستمداران عموماً به مناظرات تلویزیونی به‌عنوان یک امر ارزیابی مناظرات و پیامدها مهم می‌نگرند و براین اساس «زمان و انرژی و پول» قابل ملاحظه‌ای را به این رویدادها اختصاص می‌دهند. در دهه ۱۹۷۰ و ۱۹۸۰ پژوهش‌ها حاکی از این بود که تأثیر مناظرات بر رأی دهندگان محدود و عمدتاً در جهت تقویت اولویت‌های مهم‌تر سیاسی است. در حالی که شواهد اخیر اشاره به نتیجه متفاوتی دارد: دست کم در برخی نمونه‌ها همچون در ایالات متحده و کانادا و آلمان، مناظرات از اهمیت خاصی برخوردار بوده‌اند.^۱ نتیجه اخیر نشان می‌دهد که مناظرات تلویزیونی ممکن است سبب رویدادهای سرنوشت ساز و مهمی در مبارزات انتخاباتی شود. براین اساس اگر می‌خواهیم که به ارائه توضیحات مناسبی از نتایج انتخابات بپردازیم، باید ارزیابی درستی از پیامد آنها داشته باشیم. با وجود بررسی‌های متعددی که در خصوص تأثیر مناظرات صورت گرفته، ولی هنوز هم بحث و تبادل نظر موشکافانه و دقیقی از محدودیت‌ها یا فواید رهیافت‌های متفاوت انجام نشده این مقاله در جستجوی این است که بخشی از این خلأ را پرکند. از سوی دیگر با بررسی پیامدهای مناظرات می‌توانیم با متدولوژی‌ای که پژوهشگران به کار برده‌اند، آشنا شویم. همچنین با کاوش در رهیافت‌های متفاوت و مدارک موجود در یک مورد خاص همچون انتخابات ۱۹۸۸

* گزارش حاضر، ترجمه مقاله زیراست:

Ander Blais and M. Martin Boyer, Cambridge University press, 1996. *Assessing the Impact of Televised Debates: The Case of the 1998 Canadian Election.*

1. See, David J. Lanoue, "one that made a difference: Cognitive Consistency, political knowledge, and the 1980 presidential Debate", *public opinion Quarterly*, 56 (1992).

کانادا می‌توانیم در درجه اول به شناسایی ارزش‌ها و کاستی‌های هر رهیافت پردازیم و دوم این‌که یک ارزیابی قابل اطمینان از پیامد مناظرات تلویزیونی در انتخابات داشته باشیم.

بخش نخست مقاله به طرح و ارائه اطلاعات بنیادین و اساسی در انتخابات ۱۹۸۸ کانادا و دو مناظره تلویزیونی که در خلال مبارزه انتخاباتی شکل گرفته‌اند و نیز به بیان وجوه عمده مطالعه انتخاباتی ۱۹۸۸ که مورد استفاده تحلیل‌های تجربی هستند، می‌پردازد. بخش دوم، مسائل عمده روش شناختی را که پژوهشگران در سنجش تأثیر مناظرات با آن مواجه می‌گردند، به بحث می‌گذارد. بخش سوم به تحلیل مدرک و دلیل تجربی می‌پردازد.

براین اساس، ابتدا آزمایش‌های مستقلی از تأثیر و پیامد مناظرات مطرح شده، سپس به ارزش‌ها و محدودیت‌های این آزمایش‌ها پرداخته می‌شود و با قبول این‌که برخی از این بررسی‌ها (آزمایش‌ها) مجاب‌کننده و گیراتر از دیگر موارد هستند، در نهایت این‌گونه نتیجه می‌گیریم که مناظرات تأثیر ارزشمند و عظیمی بر رأی دارند. همچنین تحلیل ما در تأثیر نهایی مناظرات بر آرا متمرکز می‌شود. هر چند قطعاً برای ما جالب خواهد بود تا بدانیم که کدام یک از زیر گروه‌های رأی دهندگان احتمال بیشتری دارد که از سوی مناظرات تحت تأثیر قرار گیرند. به نظر می‌رسد مهم‌ترین مسئله‌ای که باید مدنظر قرار گیرد این است که آیا مناظرات بر نتایج انتخاباتی تأثیر می‌گذارد؟

فصل دوم - انتخابات ۱۹۸۸ کانادا

در اول اکتبر ۱۹۸۸، مالرونی، نخست‌وزیر کانادا، دست به انحلال سی و دومین پارلمان کانادا زد و خواستار برگزاری انتخابات در ۲۱ نوامبر گردید. مبارزه انتخاباتی‌ای که ۵۱ روز به طول انجامید، کاملاً حول یک محور دور می‌زد و آن توافقنامه تجارت آزاد (FTA) با ایالات متحده بود. توافقنامه مزبور در ۲ ژانویه ۱۹۸۸ به امضا رسیده بود، همچنین این مورد به تصویب مجلس نمایندگان و سنای امریکا رسیده و در ۲۸ سپتامبر نیز از سوی ریگان تأیید شده بود. این در حالی بود که مجلس قانون‌گذاری کانادا با مشکلات بزرگ‌تری روبه‌رو شد. در ۲۰ ژولای، «ترنر»، رهبر حزب لیبرال، به اکثریت لیبرال موجود در سنا دستور داد قانون‌گذاری و تصویب طرح پیشنهادی تازمانی که این مسئله در یک انتخابات عمومی به رأی گذاشته نشده، به تأخیر بیفتد و متوقف شود. رهبران هر سه حزب عمده (نخست‌وزیر و رهبر حزب محافظه‌کار، رهبر حزب لیبرال و اپوزیسیون رسمی و رهبر حزب دمکراتیک نوین) برای شرکت در یک رشته از دو مناظره تلویزیونی، یکی به فرانسوی و دیگری به انگلیسی، موافقت خود را اعلام داشتند. مناظره فرانسوی در ۲۴ اکتبر و در پی آن در روز بعد مناظره انگلیسی صورت گرفت. هر دو مناظره به صورت تلویزیونی و به مدت سه ساعت (۸-۱۱ شب) پخش گردید. ساختار هر دو مناظره یکسان بود، به طوری که به سه مرحله یک ساعته تقسیم شده بود. هر ساعت نیز در برگیرنده سه رویارویی و مصاف میان دو کاندیدا بود. هر مناظره نیز با یک سؤال از هیئت متشکل از سه روزنامه نگار آغاز شد که در آن رهبران دو حزبی که رودرو قرار داشتند، آزادانه به مناظره پرداختند. کل مناظره با بیانات کوتاه هر یک از سه رهبر حزبی آغاز شد و به پایان رسید.

همان طور که اشاره شد، هدف اصلی ما عبارت است از: تحقق و اثبات پیامد و تأثیری که مناظرات بر آرا داشته‌اند. در صورتی که مناظره را یک رویداد مبارزاتی بدانیم، با ارزیابی تأثیرات آن در می‌یابیم که اگر مناظره تحقق نپذیرفته بود، نتیجه انتخابات چه قدر متفاوت بود. همچنین در مناظرات لازم است تأثیرات مستقیم و غیر مستقیم را شناسایی کنیم. تأثیرات مستقیم آنهایی هستند که به واسطه ارائه و نمایش مناظراتی ایجاد می‌شوند، همچون: فردی که به یک مناظره می‌نگرد و به واسطه آنچه می‌بیند یا می‌شنود - متفاوت از آنچه در ابتدا به آن متمایل بوده - تصمیم می‌گیرد. در حالی که تأثیرات غیر مستقیم آنهایی هستند که به واسطه میانجی و رابط‌ها به وجود می‌آیند. در این صورت، یک فرد به واسطه آنچه رسانه‌ها یا دوستانش به او درباره مناظره می‌گویند، به شکل متفاوتی تصمیم می‌گیرد. دلیل و سند قوی از وجود چنین تأثیرات غیر مستقیمی در ادبیات به چشم می‌خورد.¹

رهیافت اول: گروه نمونه جامع

تأثیر مناظراتی با چهار طرح پژوهشی قابل ارزیابی است که البته هر کدام مشکلاتی را نیز در پی دارد. نخستین الگو و طرح احتمالی عبارت است از: «مقایسه گروه نمونه جامع» که به تطبیق رفتار رأی دهندگانی می‌پردازد که بینندگان و غیر بینندگان مناظراتی را در بر می‌گیرد. در وهله اول، در صورتی که دو گروه مذکور آرای متفاوتی داشته باشند، با فرض این که چنین رابطه‌ای از نوعی خود گزینشی ریشه می‌گیرد، در این حالت بررسی تأثیر مناظراتی قابل اجرا خواهد بود. فرض کنیم که مقایسه گروهی - با و بدون کنترل - دلالت بر هیچ گونه تفاوتی میان دو گروه بینندگان و غیر بینندگان مناظراتی نداشته باشد. در این صورت آیا می‌توانیم استنباط کنیم که مناظرات تأثیر واقعی نداشته‌اند؟ پاسخ منفی است و این برای کسی که بدون دیدن مناظره و تنها به واسطه شنیدن و خواندن تحت تأثیر قرار می‌گیرد، کاملاً ممکن است. به همین دلیل، ولو این که تفاوتی میان دو گروه مذکور بیابیم، هنوز احتمال دارد که ما تأثیر واقعی مناظرات را کم اهمیت تلقی کنیم. مقایسه نمونه جامع پیشین و پسین، همراه با کنترل مقتضی و به جا، بر تأثیر مستقیم خاصی از مناظرات دلالت دارد. به هر صورت، تا حدی که مناظرات نیز تأثیرات غیر مستقیم واقعی و عظیمی داشته باشد، رهیافت نمونه جامع، مجموع تأثیر واقعی را کم اهمیت خواهد پنداشت.

رهیافت دوم: تحلیل گروهی

تحلیل گروهی به مقایسه نیت و مقاصد بینندگان و غیر بینندگان مناظرات و تأثیر مناظرات بر رأی آنها می‌پردازد. بنابراین، چنانچه نتیجه رأی تنها میان بینندگان مناظرات (و نه میان غیر بینندگان) تغییر یابد، دلیل و مدرک به ظاهر قاطعی وجود دارد که مناظرات تأثیرگذار بوده‌اند. حال این سؤال پیش می‌آید که اگر ما این تغییر را با همین میزان و جهت در هر دو گروه بیابیم آن وقت چه می‌شود؟ از آنجا که هیچ گونه تفاوتی میان دو گروه وجود ندارد، این گونه به نظر می‌رسد که مناظرات هیچ گونه تأثیری نداشته‌اند. لذا بار دیگر با مسئله تأثیرات غیر مستقیم مواجه می‌شویم. ما نمی‌توانیم این احتمال را نفی کنیم آنهایی که بیننده مناظره نبودند به

1. The Fieldwork was Carried out by the Institute for social Research, York university.

واسطه آنچه درباره مناظرات شنیده یا خوانده بودند، فکر و رأی خود را تغییر داده‌اند. چنین رهیافتی، همچون تحلیل نمونه جامع، به طور شایسته‌ای به مسئله تأثیرات غیرمستقیم رسیدگی نمی‌کند.

رهیافت سوم: تحلیل واکنش‌های گروهی

در این نوع رهیافت، در صورتی مناظرات تأثیر گذارند که امکان حمایت از یک حزب، در میان طرفداران آن افزایش و در مقابل برای حزب رقیب کاهش یابد، همچنین در می‌بایم که آیا واکنش‌های مناظراتی به رفتار رأی دهی، نظارت بر نیت رأی دهی و دیگر تمایلات پیش از مناظرات مربوط می‌شود یا خیر.

رهیافت مربوط این مزیت را دارد که قادر به ضبط و تجسم تأثیرات غیرمستقیم می‌باشد؛ ممکن است که تصورات غیربینندگان از برنده مناظراتی را بپذیریم و از آنها بهره ببریم و هم این که ببینیم آیا این تصورات (ادراکات) بر رفتار رأی دهی تأثیرگذار بوده یا خیر. مسئله عمده این است که آیا تأثیر مناظرات بر آراء، توسط تصورات برنده مناظرات، کانالیزه شده است.

رهیافت چهارم: تحلیل رشته‌های زمانی

ایده و موضوع اصلی در این رهیافت این است که نگاهی به جابه‌جایی نیت رأی دهی در طی مبارزات انتخاباتی داشته باشیم و مشخص سازیم که آیا مناظرات بر این جابه‌جایی تأثیرگذار بوده‌اند یا خیر. این رهیافت، منطقی‌ترین شکل است به ویژه زمانی که به سنجش تأثیر و پیامد رویدادی همچون یک سیاست جدید یا یک مناظره می‌پردازد.

این رهیافت، تأثیرات غیرمستقیم را نیز به حساب می‌آورد، حتی آنهایی که بیننده مناظره نبوده و به واسطه رسانه‌ها و دوستان خود تحت تأثیر قرار گرفته‌اند، این رهیافت تغییر و جابه‌جایی در نیت رأی دهی را پس از مناظرات به نمایش می‌گذارد. هر چند که تحلیل رشته زمانی نیز مشکلات خاص خود را دارد به طوری که هر تغییر و جابه‌جایی در نیت رأی دهی در طی مبارزه انتخاباتی قابل اطلاق به دیگر رویدادها نیز می‌باشد، اما واقعیت این است که در صریح‌ترین روش ارزیابی یک رویداد، به مقایسه وضعیت قبل و پس از رویداد شکل گرفته پرداخته شود. به نظر می‌رسد به دلایل منطقی، تحلیل رشته زمانی مناسب‌ترین الگو برای برگزیدن تأثیر مناظراتی باشد.

آزمایش تأثیر مناظرات در انتخابات ۱۹۸۸ کانادا

در این آزمایش ابتدا به دنبال تهیه اطلاعاتی در امر تحول نیت و مقاصد رأی دهی در طی مبارزه انتخاباتی هستیم. پس به ارائه چهار گونه آزمایش از پیامدهای مناظرات، متناسب با چهار الگوی پژوهشی که قبلاً توصیف گردید، می‌پردازیم. در اینجا با بررسی آزمایش‌ها از دیدگاه‌های متفاوت، به بحث درباره ارزش‌ها و مزیت‌ها و محدودیت‌های آنها نیز می‌نشینیم و در نهایت نشان می‌دهیم که آزمایش‌های صورت گرفته به واسطه واکنش‌های گروهی و تحلیل رشته‌های زمانی، گویاترین و مستدل‌ترین رهیافت‌های ممکن می‌باشند.

فصل چهارم - تحول در نیت و مقاصد رأی دهی

بهترین نقطه شروع برای تحلیل تأثیر و پیامد مناظرات، آزمایش و بررسی دقیقی از تغییر نیت رأی دهی در طی مبارزه انتخاباتی می‌باشد. براین اساس، دو منبع اطلاعاتی، موجود و در دسترس است. نخستین منبع، نظرسنجی‌های انتشار یافته در رسانه‌هاست. رسانه‌ها، ۲۲ نظرسنجی ملی را در طی مبارزه انتخاباتی گزارش کردند. نظرسنجی‌ها به طور هفتگی انجام شده است و این گونه به نظر می‌آید که نیت رأی دهی، پیش از مناظرات، در طی سه هفته اول جابه‌جایی زیادی نداشته است.^۱ محافظه کاران برای جبران و به دست آوردن آرای که پس از مناظرات از دست داده بودند، تلاش می‌کردند. بخش عمده‌ای از این تلاش‌ها در آخرین هفته مبارزات انتخاباتی رخ داد. دومین منبع اطلاعاتی، پیمایش نمونه جامع CES (مطالعه انتخابات کانادا) می‌باشد. به واسطه CES می‌توان به بررسی جابه‌جایی نیت رأی دهی دو گروه مذکور (بینندگان و غیربینندگان مناظراتی) پرداخت.

فصل پنجم - جمع بندی و نتیجه گیری

این مقاله، ۲ هدف عمده را در نظر داشت:

- ۱- هدف اصولی و واقعی به منظور ارزیابی تأثیر مناظرات تلویزیونی در انتخابات ۱۹۸۸ کانادا؛
- ۲- هدف روش شناختی به جهت ارزیابی ارزش‌ها و محدودیت‌های الگوهای متفاوت در سنجش تأثیر مناظرات.

در هدف اصولی، تحلیل نگارنده بر نتایج زیر صحنه می‌گذارد:

- ۱- مناظرات تأثیر محکم و پایداری بر آرا داشتند. لیبرال‌ها با هزینه دو حزب محافظه کار و NDP (حزب دمکراتیک جدید) وضعیت خود را بهبود بخشیدند. اهمیت و نفوذ دقیق این بر دو باخت‌ها کاملاً مشخص نیست؛

- ۲- تأثیر اولیه، در یک دوره زمانی سه روزه، سریعاً احساس گردید؛

- ۳- تأثیر مناظرات هم مستقیم و هم غیرمستقیم بود، به طوری که حتی آنهایی که به تماشای مناظرات نپرداخته بودند به واسطه آنچه از رسانه‌ها یا دوستان خود شنیده بودند، تحت تأثیر قرار گرفتند.

مناظرات نقش قاطعی در تعیین این که چه کسی حکومت را تشکیل خواهد داد، نداشت. محافظه کاران هر چند مناظرات را از دست دادند، ولی در تشکیل حکومت موفق بودند. به هر حال حاشیه پیروزی تقلیل یافته بود. مناظرات با توجه به رقابت برای جایگاه دوم، شکل انتقادی داشتند. به هر شکل دو حزب لیبرال و NDP درگیر رقابتی نزدیک برای سکوی دومی شده بودند و حتی معلوم نیست که لیبرال‌ها اپوزیسیون رسمی را شکل داده باشند. مناظرات سبب تفاوت عمده و مهمی در سیاست شد، اما در هدف روش شناختی، ما به نمایش ارزش‌ها و محدودیت‌های روش‌های گوناگون به منظور سنجش پیامد و تأثیر مناظرات تلویزیونی پرداختیم و نقاط ضعف و کاستی‌های جدید تحلیل‌هایی را که بر تطابق و قیاس (پیشین و پسین یا گروهی) بینندگان و غیربینندگان مناظراتی مبتنی هستند به نمایش گذاشتیم. چنین تطبیقی مناسب و به جا

نیست، زیرا نمی‌توان فرض کرد که آنهایی که مناظره را تماشا نمی‌کنند، تحت تأثیر آن قرار نمی‌گیرند. مردم دربارهٔ مناظرات از رسانه‌ها و دوستان می‌شنوند و آنچه را می‌شنوند سبب تغییر ذهن و افکار آنها می‌گردد، ولو این که مناظره را نیز ندیده باشند. در این راستا، رهیافت دیگر را نیز مدنظر داشتیم:

۱- تحلیل گروهی از واکنش‌های مربوط به منازعات؛

۲- تحلیل رشته زمانی از نیت رأی دهی در طی مبارزه انتخاباتی.

اولین رهیافت در برگیرنده تصمیم‌گیری به واسطه داده‌های اطلاعاتی گروهی است. عده‌ای معتقدند که اگر رهبر یک حزب در جریان یک مناظره به بهترین نحوی به ایفای نقش خود بپردازد، در آن صورت احتمال زیادی وجود دارد تا رأی دهندگان حزب مربوط به رهبر مذکور تغییر جهت دهند. در رهیافت دوم به کنترل دیگر عواملی که ممکن است بر جابه‌جایی نیت رأی دهی تأثیر بگذارند و نیز بررسی سناریوهای با توجه به درجه نقصان و زوال تأثیر اولیه مناظره پرداختیم. هر یک از این دو رهیافت این نگرش را تأیید می‌کند که مناظرات تأثیر پایداری بر آرا دارند و هر رهیافت می‌باید نسبت به قیاس دو گروه بیننده و غیربیننده تقدم داده شود، زیرا عمدتاً این احتمال وجود دارد که غیربینندگان تحت تأثیر مناظرات قرار گرفته باشند. دو رهیافت مذکور، ارزیابی‌های متفاوتی را از اهمیت تأثیر مناظرات نمایش می‌دهد و به این نتیجه می‌رسیم که هر رهیافتی، ارزش‌ها و محدودیت‌های خاص خود را دارد و این ارزیابی و برآوردهای متفاوت، به ما محدوده و مرزهای متفاوتی از تأثیر حقیقی مناظراتی می‌دهد. در بسیاری از کشورها، مناظرات تلویزیونی بخش جدایی‌ناپذیری از روند دمکراتیک محسوب می‌گردند و آنها معمولاً رویدادهای کلیدی و اصلی یک مبارزه انتخاباتی به شمار می‌آیند. همچنین نشان دادیم که سنجش تأثیر مناظرات بر آرا، کار آسانی نیست و به ویژه مطرح کردیم که چون مناظرات حتی بر غیربینندگان تأثیرات غیرمستقیمی دارد، لذا مقایسه رفتار رأی دهی بینندگان و غیربینندگان نامناسب می‌باشد و منجر به ناچیز انگاشتن اهمیت تأثیر واقعی مناظراتی می‌گردد. رهیافت واکنش‌های گروهی و تحلیل رشته‌های زمانی، با وجود برخی محدودیت‌ها، رضایت‌بخش‌تر می‌باشند. ترکیبی از این دو رهیافت، همراه با یک بررسی دقیق از نظر سنجی‌های عمومی، پژوهشگران را قادر می‌سازد تا ارزیابی‌های موجهی از تأثیر مناظرات بر پیروزی یا شکست احزاب داشته باشند.